

het ken-
inzelfden
t kennen
is, maar
n. Weerpt
daarom
n. tracht
n. bouwt
sultaten.
andere?
nadoren,
eten met
ons cril-
alles uit-
ledigings-
ontluiding der
k tevens-
an Chris-
hebben.
in onze
haarbare
et alles-
christe-
n vorige
et waar-
n. Toch-
er. Niet
slechts
rkegen,
ag komt
n over?
eloovige
derschei-
boek kan
uur van
tenschap
ven het
ds maar
en soort

teiner.
genoeg-
omingen
net wien
edwoeft,
indachtig
ken. Nu
ster een
ring aan
omstan-
we ook
n het in
op ons
thans
ing" on-
rs stelsel
De Her-

sosie nog
teosofisch
door pri-
te nemen:
wijshheid
begrips-
rop stelt.
de krach-
cultu, te
ook van
blijkens
aandacht
reede:

id op de
stesleven,
e grenzen
andheid te
aan steeds
dea staat
teoretische
e op elk
en in den
al in op-
n van de
onze taal
et woord-
nde" voor
te richting
en paela-
is gespro-
waarlijk
e trekken

boren, be-
he Hooge-
kelijk de
niversiteit
van den
wend de
wordt met
happelijke
literatur",
unt hoogst
grondslag
gebouwd.
sophische
rheit und
theoretisch
n de phi-
"Ding
tische en

theoretische Vernunft", die de kloof tusschen geloof en weten onoverbrugbaar maakt. Verder uitgewerkt heeft hij deze leer in zijn in 1894 verschenen „Philosophie der Freiheit", dat tevens gezegd kan worden de kern te bevatten van de sociale leer, die Steiner onmiddellijk na het einde van den oorlog als „Driedelidige indeeling van het sociale Organisme" in zijn boek „De Kern van het sociale Vraagstuk" ontwikkelde.

In 1890 werd hij naar Weimar geroepen aan het toen juist geopende Goethe-Schiller archief, waar hij tot 1896 aan de groote uitgave van Goethe's werken medewerkte. In „Grundlinien einer Erkenntnistheorie der Goetheschen Weltanschauung" (1886) en in „Goethes Weltanschauung" (1897) zijn de vruchten van zijn Goethestudie neergelegd. Van zijn vroegste jeugd af en vooral na het verlaten van Weimar trachtte hij in verschillende kringen zijn geestelijk wetenschappelijke wereldbeschouwing ingang te doen vinden. Als redacteur van verschillende tijdschriften, als leeraar aan een door arbeiders opgerichte volksuniversiteit, als spreker en schrijver deelde hij van zijn veelzijdige kennis mede. De wereld toonde zich nog weinig geneigd, naar hem te luisteren. Slechts onder een groepje van filosofen vond hij een aandachtig en gewillig gehoor. Uit dien tijd dateeren zijn „Die Mystik im Anfang des neuzeitlichen Geisteslebens" (1901) en „Das Christentum als mystische Tatsache" (1902). Met deze kleine groep als kern, die schijnbaar ver afstond van Steiner's hoog stijgend wetenschappelijk en filosofisch streven, wist hij in 20 jaren van ongehoorden arbeid de antropocentrische geesteswetenschappelijke beweging in het leven te roepen, die zich reeds vóór den oorlog over de geheele beschaaftte wereld uitstrekte en die zich nu gereed maakt, met de vruchten van deze studie voor de wereld te verschijnen. Van Steiner's hand verschenen in deze jaren talrijke geschriften, te veel om op te noemen (o.a. „Theosophie", „Geheimwissenschaft", „Die Rätsel der Philosophie", „Vom Menschenrätsel", „Von Seelenrätseln"). In Dornach bij Bazel werd sinds 1913 een „Vrije Hoogeschool voor Geesteswetenschap" opgericht, waarin onlangs — hoewel het gebouw nog niet geheel gereed en feitelijk nog niet geopend is — in een cursus van 3 weken, voordrachten werden gehouden over de meest verschillende gebieden van wetenschap van het standpunt der Geesteswetenschap. Vele honderden bezoekers van allerlei landen en talen — daaronder een zeer groot aantal studenten — woonden dezen cursus bij, waaraan zich kunstvoeringen („eurythmie"), besprekingen op paedagogisch en sociaal gebied aansloten, enz. De geheel nieuwe stijl, waarin dit gebouw opgetrokken is en die tevens een uitdrukking van deze wereldbeschouwing zelf in kunstvormen wil zijn, zonder symboliek of allegorie, maakte op alle bezoekers een diepen indruk. De grootsche veelzijdigheid, waarmee deze beweging in de wereld treedt, helet onmiddellijk ieder sectarische neiging. De internationale beweging voor „driedelidige indeeling van het sociale organisme", waarvan de associatieve stichtingen op economisch gebied „der Kommende Tag" in Stuttgart, „Futurum" in Dornach een practisch resultaat zijn, trekt in verschillende landen van Europa steeds meer opmerkzaamheid.

Als een der meest hoopvolle scheppingen van Steiner's genie staat de „Waldorfschool" in Stuttgart, die op de grondslag van een antroposofische paedagogie en onder zijn leiding een hooge vlucht begint te nemen en van de practische uitvoerbaarheid van zijn denkbeelden getuigt.

Men zal begrijpen, dat wij niet elke uitdrukking uit het overigens objectieve levensoverzicht voor onze rekening nemen. Wij waardeeren in Steiner zijn strijd tegen het materialisme. Daartegenover staat, dat wij niet lang zijn geest behoeven te beproeven of hij uit God is. Steiners stelsel is een godsdienst „made in Germany".

Besmetting in de kerk.

Bij al zijn kritiek vergete men zelfkritiek niet. Zulke zelfkritiek stelt wel eens voor moeilijke praktische vragen. Totnogtoe was men onder ons tamelijk wel gewoon om bij het uitbreken van besmettelijke ziekte zijn kinderen wel van school thuis te houden, maar men had er geen bezwaar in hen naar de catechisatie te zenden en over de mogelijkheid van besmetting in de kerk dacht men weinig na. Thans is deze kwestie onder ons aan de orde gesteld. „De Herauld" raadt om in zulk een geval — en wij sluiten ons hierbij geheel aan — zijn kinderen ook van de catechisatie thuis te houden. „Anders", zegt het blad, „staat het met het kerkbezoek, omdat het hier geldt een zoeken van troost van bemoediging en van sterking. Het wil niet, dat alle gevallen over één kam geschoren worden. Het hernert aan de voorschriften onder Israël en eindigt:

Natuurlijk zijn er daarom wel middelen om dit gevaar zooveel mogelijk te beperken en te voorkomen. Doetoren, die zulke besmettelijke zieken bezoeken, desinfecteeren zich voordat zij anderen bezoeken gaan. En zou zouden ook de huisgenooten uit zulk een besmettend gezin voormid desinfectiemiddelen kunnen gebruiken. Ook zou men kunnen zorgdragen, wanneer men de Kerk wilde bezoeken, dat men niet in een volle bank naast anderen ging zitten, maar een afzonderlijke plaats innam. Ook bij het Avondmaal was het oudtijds gebruik, dat degenen, die aan een besmettelijke ziekte leden, het Sacrament apart gebruikten. Lichtzinnig over zulk een gevaar van besmetting heenglijden, mag men niet. Niet alleen de hygiëne leert ons dit, maar ook het Woord van God.

HEPP.

BOEKBESPREKING.

„De Antichrist", door Dr. V. Hepp. Tweede herziene druk.

J. H. Kok, 1921, Kampen.

Dat de eerste druk van dit werk in een jaar tijd was uitverkocht, geldt mij als bewijs, dat naar de behandeling van dit onderwerp werd uitgezien.

Deze tweede druk is veel minder omvangrijk dan de eerste.

In mijn „Woord vooraf" bij den tweeden druk gaf ik daarvan aldus rekenschap:

„Schreef ik bij de eerste uitgave: „Al zal de eenvoudige lezer wel eens een bladzijde onbegrepen moeten omslaan, zoo zou ik nochtans mijn werk mislukt achten, indien hij niet tinninste in grove omrekenen het beeld van den Antichrist voor zich zag", eenige recensenten waren zoo vriendelijk te verzekeren, dat ik hierover niet bezorgd behoefde te zijn en mijn doel niet heb gemist.

Dit verblijdt mij zeer.

Toen ik evenwel bericht ontving, dat de vorige oplage zoo slonk, dat spoedig een nieuwe noodig zou blijken, stelde ik mij de vraag, of ik nu niet zou pogen die onbegrepen bladzijden eruit te lichten.

De ervaring toech leert, dat het niet begrepen voor velen iets bijzonder afschrikwekkends heeft en dat om enkele min doorzichtige gedeelten een geheel boek soms uit de hand wordt gelegd.

En de kring, waarvoor ik mijn arbeid nuttig wensch te maken, kan moeilijk te ruim worden genomen.

Nog altijd word ik gestoofd in mijn overtuiging, dat het profetische woord aangaande den Antichrist geen enkel christen met rust mag laten.

Hoe gaarne zou ik allen bereiken!

Ik besloot daarom de aantekeningen en de bespreking van de meer wetenschappelijke problemen weg te laten.

Voor de eerste hoofdstukken ondergingen zoo een belangrijke verkorting. De omvang van het geheele werk werd daardoor aanmerkelijk teruggebracht, iets, wat met het oog op de tegenwoordige boekenprijzen menigeen niet ondienstig zal zijn.

Ik verhele het niet, dat ik hiermee een offer breng.

Maar het is niet te zwaar, indien ten gevolge daarvan de ernst der toekomst meerdere door-dringt.

Voor wie dieper studie van dit onderwerp wil maken of in beoordeeling van mijn gevoelens wil treden, blijft de eerste druk natuurlijk de eigenlijke.

Deze uitgave is dus een volksuitgave.

Daarom stelde de uitgever den prijs zoo laag mogelijk.

„De Macedoniër", Zendingstijdschrift. Redacteuren: Ds. H. Dijkstra, Ds. D. Bakker, Ds. D. K. Wielema.

Uitgave van Edzo Venema, Groningen. No. 1 en 2 van jg. XXV.

Dit tijdschrift verdiende in onze kringen veel meer gelezen te worden.

„Anti-Christelijke Strooming", door Joh. de Heer. Derde druk.

Uitgave van Joh. de Heer, Rotterdam.

Hierin worden behandeld: theosofie, spiritisme, christian science, de nieuw-apostolischen, de mormonen, de ster in het Oosten, de orle van zeven.

Het is een aardig, oriënteerend boekje, dat heel geschikt ter inleiding kan dienen op werken, die wat dieper op deze onderwerpen ingaan.

HEPP.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN.

Hooggeachte Heer Redacteur,

Beleefd verzoekt ondergetekende een klein plaatsje in „De Reformatie" voor onderstaande regelen. Bij voorbaat mijn dank.

Als men als ambtsdrager zoo af en toe eens een bezoek brengt in een schippersgezin, komt men dikwijls helaas tot de droeve ervaring, dat deze menschen, wat Schriftkennis betreft, zooveel te kort komen bij die van het vasteland en niet alleen dat, doch zijn ze tevens ook totaal vreemd aan het kerkelijk leven. De oorzaak daarvan ligt natuurlijk in hun beroep, dat hen van de eene naar de andere plaats drijft, waardoor zij de gelegenheid voor catechetisch onderwijs missen. En toch hebben zij er recht en aanspraak op, evengoed als de vasteland-bewoners.

Nu rijst bij mij de vraag: mogen wij als Geref. Kerken deze duizenden menschen zoo maar aan hun lot overlaten? Ik geloof neen! En dit is toch ook niet noodig! Ik stel het mij zoo voor: als nu onze Geref. Kerken eens een generaal besluit nemen om in alle plaatsen, waar schippers komen, b.v. vier wintermaanden 1 à 2 avonden 1 uur gelegenheid te geven voor catech. onderwijs volgens een vasten leidsma, zoodat b.v.: als T. van de weck in G. naar catechisatie is geweest en hij is volgende week te A., dat hij dan het vervolg in zijn verband krijgt.

Het komt mij voor, dat op deze wijze een nuttige Zendingarbeid kan worden verricht, die zeer noodzakelijk is en geen geldelijke offers vraagt. Ik hoop van harte M. de R., dat dit voorstel steun zal vinden en er spoedig een comité voor deze actie gevormd zal worden, waarvoor ondergetekende zich ook gaarne wil interesseren.

Met hoogachting en Br. gr.

Uw dw. dc,
J. TROOST.

Gorinchem, 5 Februari 1921.

Toren.

Je staat in de slapende stad als een wacht,
Je zingt je welluidende lied in den nacht,
Als de sterren hoog staan,
En de lachende maan
Je met zilveren glansen, doorluchtig en rein,
In de blauwende lucht als een zaal'ge doet zijn.

Als stormvlagen raafden tot klaagtonen bang,
In flarden verscheuren je zind'renden zang,
Sta je vast onvervaard,
Met je voet diep in de aard;
En je sidert niet week om den woedenden wind,
Maar je wijst maar omhoog met 't geloof van een kind.

Een wakende ziel in den duisteren nacht,
Houd 'j over de wereld je euzame wacht...
Door de luist'rende lucht
Galmt je wijde gerucht...
En je jubelt je lied als een vroom „Wees gegroet!"
In het Oosten den dagenden dag tegemoet.

L. THUIS.

KERKNIEUWS.

GEWIFORMEERDE KERKEN.

Tweetal te:
Kamperland, F. J. v. d. Ende te Westkapelle en G. de Jager te Gruppkerke.
Rotterdam, J. Douma te Den Haag en W. H. Gispen te Scheveningen.

Beroepen te:
Arnhem, Dr. K. Dijk te Den Haag.
Hilversum, J. L. v. d. Wolf te Haastrecht.
Jutrijp-Hommerts, W. F. Geerds te Veenwoudsterwal
Lochem, S. Bosma te Buitenpost.
Rotterdam, J. Douma te Den Haag.

Aangenomen naar:
Bunschoten (B.), M. Post te Nieuw-Dordrecht.

Bedankt voor:
Apeldoorn, Dr. K. Dijk te Den Haag.
Huisum, J. A. Taselaar te Haarlemmermeer (O.Z.)

Afscheid van:
Bunschoten (B.), W. Veder, Tekst Philipp. 2:12.

Overleden. In de vorige week overleden de predikanten Ds. J. Boesjanga te Meerkerk, in den ouderdom van 63 jaren en Ds. D. Tibben, een pred. te Haarlem, in den leeftijd van 71 jaren.

Toegelaten. De cand. J. H. Kuiper te Kampen is door de classis Franeker toegelaten tot den dienst des Woords.

— De cand. H. R. Pel te Schraard, is door de Classis Bolsward toegelaten tot den Dienst des Woords.

Jubilea. De N. A. de Gaay Fortman te Amsterdam, hoopt 19 dezer zijn 50-jarig ambtsjubileum te gedenken.

Ouderlingconferentie. Ouderlingen der Geref. Kerken in Gelderland, houden Woensdag 23 Februari a.a. een 2e Conferentie te Arnhem.

Mededeelingen zullen gedaan worden vanwege de Kerkeraden die naar aanleiding van het referaat van Ds. Ds. G. Renting een Jeugdouderling hebben aangesteld en de resultaten van dien arbeid.

Prof. Dr. G. Ch. Aalders, van Hilversum, zal refereeren over: „De Catechisatie en wat onze Ouderlingen daarvoor hebben te doen".

De heer F. Kortlang Jzn., van Ermelo, zal inleiden: „Is een Centrale Ouderlingen-Conferentie voor Nederland gewenscht?"

De heer J. van Dijk, van Arnhem, zal inleiden de vraag: „Is de oprichting van een Ouderlingenblad wensc van onzen tijd?" (Rott.).

CHR. GEREFORMEERDE KERK.

Noordeloos, P. de Smit te Oud-Beijerland.

GEREFORMEERDE GEMEENTEN.

Terneuzen, G. H. Kersten te Ierseke.

NEDERLANDSCHE HERFORMDE KERK.

Drietal te:
Delft, D. J. v. d. Graaf te Raamsdonk, J. H. Kosters te Wousterwoude en S. Ronner te Oene.
Delft, T. Lekkerkerker te IJsselmuiden, L. J. Lammeck te Jaarsveld en J. Romge te Hoogblokland.
Elrecht, S. v. Dorp te Rotterdam, A. H. J. G. van Voorthuizen te Doornspijk en C. B. Holland te Kampen.

Beroepen te:
Elst, Mr. J. F. Dijkstra, cand. te Den Haag.
Herwijnen, J. Heemskerck, cand. te Rotterdam.
Kralingen, N. v. d. Snoek te Zetten.
Loerdam, T. Lekkerkerker te IJsselmuiden.
Sprang, A. G. Oosterhuis te St. Annaland.
Zand (Gron.) J. J. Heeringa te Loppersum.

Aangenomen naar:
Amsterdam (benoorden het IJ), J. J. Stam te Welsum.
Aurdenburg, H. J. Barnouw te Oude Niedorp.
Nederhorst den Berg, P. Warners te Heinkenszand.
Rijsoord, J. G. L. Brouwer, cand. te Den Haag.

Bedankt voor:
Broek op Langendijk, J. P. Dijk te Oppenhuizen.
Hien en Dodewaard, G. Grootjans Jr. te Ommereu.
Markelo, J. G. L. Brouwer, cand. te Den Haag.
Nijeharke, J. C. H. Romijn te Patrega.
Oosterwijk, J. Heemskerck, cand. te Rotterdam.
Vlissingen, J. A. van Selms te Dedemsvaart.
Zuid-Bejerland, H. v. Elven te Hollandachveld.

Afscheid van:
Stavonisse, J. H. C. Kamsteeg. Tekst 1 Petr. 5:10-11.
Zuid-Bejerland, C. Vlaabom. Tekst 2 Cor. 1:20.

Intrede te:
Hoofdplaat, J. E. B. Meloen, Tekst Es. 33:7.
Kage, A. E. van Baalen. Tekst Hebr. 12:1-2.

Uit het ambt. Ds. J. B. Th. Hugenholtz, pred. te Purmerend, zal tot een burgerlijke betrekking overgaan, en alzoo zijn ambt neerleggen.

Ds. J. B. Ketelembos ontving een beoeming tot voorganger bij de Vereen. tot bevordering van Chr. belangen te Assen, een vereen. van ethisch-rechtzinnige leden der Ned. Herv. Gem. aldaar.

Overleden. Te Amersfoort is in den leeftijd van 57 jaar, De W. J. Meijera overleden.

Kerkorgels. Te Eerbeek is een nieuw kerkorgel in gebruik genomen.